

פרשה עב: ראובן והדודאים

א [שכרה של לאה בזכות הבנים]
וילך ראובן בימי קציר חטים
(משלי כב) חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה.

יותן את הארץ הזאת לעבדיך וגו' (שמואל א ב) שבעים בלחם נשכרו ורעבים
חדלו עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אומללה.
שבעים בלחם נשכרו, זו לאה, שהיתה שבעה בבנים.
ונשכרה רעבים חדלו, זו רחל, שהיתה רעבה לבנים.
חדלה עד עקרה ילדה שבעה, זו לאה, שהיתה עיקרה של בית.
ילדה שבעה ורבת בנים אומללה, זו רחל, שהיתה ראויה שיעמדו ממנה רובן של
בנים. אומללה.

ומי עשה כן?

ה' ממית ומחיה:

ב [ראובן נשמר מן הגזל]
וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים
ר' חייא בר אבא אמר: יברוחין.

ר' יצחק אמר: שעורין.

ר' יהודה בר' סימון אמר: מיישין, בין לדברי אלו ובין לדברי אלו, הכל מודים, שלא
הביא אלא מן ההפקר.
למאן דאמר שעורים, שעורים בימי קציר חטים, כשדה של הפקר הן, לפי שכבר
כלה הקציר של שעורים.
תדע לך, שהלך בשעת הקציר, בשעת בכור כל מיני איפוריא ולא הביא, אלא דבר
שהוא מן המופקר, להודיעך שהיו שמורים מגזל הארץ, ואם כך, היו שמורים מגזל
הארץ על אחת כמה וכמה, שהיו שמורים מכל הגזל.

ויבא אותם אל לאה אמו, להודיעך, עד היכן היתה כבודה של אמו עליו, שלא טעמן עד שהביאם אל אמו:

ג [תני נא לי מדודאי בנך]

ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי בנך המעט קחתך את אישי, הניאת לסבי מן דיקני.

תאני, ר' שמעון: לפי שזלזלה בצדיק, לפיכך אינה נכנסת עמו בקבורה, הוא דהיא אמרה לה: **לכן ישכב עמך הלילה**, אמרה לה: עמך הוא דמיך, עמי לית הוא דמיך.

אמר ר' אלעזר: זו הפסידה וזו הפסידה, זו נשתכרה וזו נשתכרה. לאה הפסידה דודאים ונשתכרה ב' שבטים ובכורה. ורחל נשתכרה דודאים והפסידה שבטים ובכורה.

ר' שמואל בר נחמן אמר: זו הפסידה דודאים, ונשתכרה שבטים, וקבורה עמו. רחל נשתכרה דודאים, והפסידה שבטים, וקבורה עמו:

ד [ויבא יעקב מן השדה בערב]

ויבא יעקב מן השדה בערב

תמן תנינן: השוכר את הפועלים ופסק עמהם להשכים ולהעריב, מקום שנהגו שלא להשכים ולהעריב, אינו יכול לכופן.

אמר רבי מונא: מקום שאין מנהג תנאי בית דין הגדול הוא, שתהא הוצאה משל בעל הבית, והכנסה משל פועל. **הוצאה משל בעל הבית מנין?** שנאמר (תהלים קד): **תזרח השמש יאספון**. מכאן ואילך, **יצא אדם לפעלו**.

הכנסה משל פועל מנין?

ולעבודתו עדי ערב, עד ערב לא נאמר אלא **עדי ערב**, לומר עד חשיכה, כמה דאת אמר: (איוב ז) **עדי נשף**.

ר' אמי בשם ריש לקיש אמר: הטריחו על בעל הבית, שאם היתה ערב שבת תהא הכנסה משלו.

עד היכן?

עד שיהא כל אחד ואחד ממלא לו חבית של מים, וצולה לו דג מבעוד יום, משום כבוד שבת, ומדליק נר, שנאמר: **ויבא יעקב מן השדה בערב**, הה"ד (תהלים קד): **ולעבודתו עדי ערב**:

ה [נתן אלהים שכרי]

ותצא לאה לקראתו

מלמד, שלא הניחה אותו לרחוץ רגליו.

ותאמר אלי תבא

אמר רבי אבהו: צפה הקדוש ברוך הוא, שלא היתה כוונתה, אלא לשם שמים להעמיד שבטים, לפיכך הוצרך הכתוב לומר: **וישמע אלהים אל לאה**.

ותאמר אלי תבא

אמר רבי לוי: בא וראה מה יפה היתה סרסרותן של דודאים לפני מי שאמר והיה העולם, שע"י הדודאים עמדו שני שבטים גדולים בישראל, **יששכר וזבולן**. יששכר יושב ועוסק בתורה, וזבולן יוצא בימים ובא ונותן לתוך פיו של יששכר, והתורה רבה בישראל. (שיר ז) **והדודאים נתנו ריח**.

ותאמר לאה נתן אלהים שכרי וגו' ותקרא שמו יששכר, יששכר תשיעי לשבטים, והוא הקריב שני למלך. הה"ד (במדבר ז): ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר,

מפני מה?

מפני שהיה בן תורה, הה"ד (ד"ה א יב): **ומבני יששכר יודעי בינה לעתים**. **מה לעתים?**

רבי תנחומא אמר: לקורניסין.

רבי יוסי בן קיצרי אמר: לעבורים. ראשיהם מאתים, וכל אחיהם על פיהם, מאתים ראשי סנהדראות היה יששכר מעמיד וכל אחיהם על פיהם, וכל אחיהם מסכימים הלכה על פיהם, והוא משיב להם הלכה, כהלכה למשה מסיני.

וכל השבח הזה מנין?

היה לו ליששכר משל זבולן, שהיה עוסק בפרגמטיא שלו ומאכיל את יששכר, שהיה בן תורה, הה"ד (בראשית מט): **זבולן לחוף ימים ישכון**, וכשבא משה לברך את השבטים הקדים ברכת זבולן לברכת יששכר, (דברים לג): **שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך**.

שמח זבולן בצאתך, ממה שיששכר באהליך.

יש אומרים: יש שכר באהלי זבולן:

ו [ואחר ילדה בת]

זבדני אלהים, אותי זבד טוב השדה הזו, כל זמן שאתה מזבלה ומעדרה, היא עושה פירות.

ואחר ילדה בת

תנינא, **כיצד?**

היתה אשתו מעוברת, ואמר יהי רצון, שתלד אשתי זכר, הרי זו תפילת שוא.

דבי ר' ינאי אמרי: ביושבת על המשבר הדא מתניתא.

אמר רבי יהודה בן פזי: אף על היושבת על המשבר יכול להשתנות, הה"ד (ירמיה יא): הכיוצר הזה לא אוכל לעשות לכם בית ישראל, הנה כחומר ביד היוצר, כן אתם בידי בית ישראל.

מה יוצר הזה, לאחר שיצר את הכד שוברו ועושה אחר, אף אני עושה כן, אפילו על המשבר.

איתיביה, והכתיב: **ואחר ילדה בת!**

אמר לו: עיקר ברייתו זכר היתה, ומתפלתה של רחל, שאמרה: **יוסף ה' לי בן אחר**, נעשה נקבה.

אמר רבי חנינא בן פזי: אמהות נביאות היו, ורחל מן האמהות. יוסף ה' לי בנים
אחרים אין כתיב כאן, אלא בן אחר.
אמרה: עוד אחד הוא עתיד להעמיד, הלואי יהיה ממני.
אמר ר' חנינא: נתכנסו כל האמהות ואמרו: דיינו זכרים, תפקוד עוד זאת.

לתוכן המקוצר

לעמוד השער

לפרשה הבאה

לתוכן המפורט
